

prole aucta est. Quæ cum ob susceptam sobolem Deo ageret gratias, cælesti commota allatu eas edidit voces, quas hic è prioris libri Samuels capite 2 representativius, futuram gentium per Christum vocationem, Andæorum verò damnationem liquido prædicentem.

3° Cantoli hinc quoque memorabilem prophetiam, ex Isaie capite 19 petitam, quæ futurum prædicit, ut in mediâ Ægypto ara statuatur Deo, hostiæque ac munera publicè offerantur. Psummelichi et Sennacheribi etiam hoc adscripserunt nonnulli. Veris Josephus Heliopolitana Onice templum signari censuit. Sed quantum hinc sensum hunc tribuimus, alium tamen sensum obtinere potest 2° 24°, et vocationem gentium notare, juxta illud Malachie, cap. 1, v. 11: In omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda.

CAPUT CLX.

DOCTRINA CHRISTIANA CORRUPTOS HOMINUM MORES EMENDAT.

Isa. c. 41, v. 6 et seq.: *Habitabit lupus cum agno, et pardus cum hædo accubabit; vitulus, et leo, et ovis, simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos. Vitulus et ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum, et leo quasi bos comedet puleas. Et delectabitur infans ab ubere aspre foramine aspidae, et in cavernâ regni qui ablatocæper foramine aspidae, et in cavernâ regni qui ablatocæper fuerit, munus suum mittet. Non nocent, et non occident in universo monte sancto meo; quia repleta est terra scientiâ Domini, sicut aquæ maris operientes.*

Isa. c. 35, v. 6 et seq.: *Scisse sunt in deserto aquæ, et torrentes in solitudine; et qui erat arida, erit in stagnum; et sitivus, in fontes aquarum; in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et junci; et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur; non transibit per eam pollutus, et hæc erit vobis directa via, id est stulti non errent per eam. Non erit ibi leo, et mala bestia non ascendet per eam, nec invenietur ibi, et ambulabunt qui liberati fuerint. Et redempti à Domino conversentur.*

Isa. c. 40, v. 4: *Omnia vultus exaltabitur, et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt præva in directa, et aspera in vias planas.*

Isa. c. 65, v. 25: *Lupus et agnus pascentur simul, leo et bos comedent puleas, et serpenti pulvis panis ejus; et non nocent, neque occident in monte sancto meo, dicit Dominus.*

Jerem. c. 52, v. 59, 40: *Et dabo eis cor unum, et viam unam, ut timeant me universis diebus, et bene sit eis, et filii eorum post eos. Et feriam eis pactum sempiternum, et non desinam eis benefacere; et timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me.*

Matth. c. 5, v. 20 et seq.: *Dico enim vobis, quia nisi abundaverit justitia vestra, plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides; qui autem occiderit, non occidet inquit. Ego autem dico vobis, quia omnis qui traxerit fratrem suum, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, Raca, reus erit concilio. Qui autem dixe-*

rit, fatue, reus erit getennæ tonis... Audistis quia dictum est antiquis: Non machaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam machatus est eam in corde suo... Dicitum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudiij. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit cum matrem suam, et qui dimissam duxerit, adulterat. Item audistis quia dictum est antiquis: Non jurabis, reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis: Non jurate omnino, neque per celum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum ejus; neque per Jerusalem, quia civitas est magni regis; neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester: Est, est; non, non: quod autem his abundantius est, à malo est. Audistis quia dictum est. Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram. Et ei qui vult tecum iudicio contendere, et tunicaam tuam tollere, dimitte ei et pallium; et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo. Qui petit à te, da ei; et voluit mutuari à te, ne avertaris. Audistis quia dictum est: Dilige proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Dilige inimicos vestros; benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persecutibus, et calumniantibus vos, ut sicut filii Patris vestri, qui in cælis est; qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester cælestis perfectus est.

Et Luc. c. 6, v. 27 et seq.: *Benedicite persecutibus vos; benedicite, et nolite maledicere. Gaudete cum gaudentibus, flete cum fletibus; idipsum invicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos; nulli malum pro malo reddentes; providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, si fieri poterit, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes; non vosmetipsos defendentes, charissimi; sed date locum iræ; scriptum est enim: Mili vindicta; ego retribuam, dicit Dominus. Sed si exierit inimicus tuus, ciba illum; si sitis, potum da illi; hoc enim factio, carbonem ignis congerens super caput ejus. Noli vinci à malo, sed vince in bono malo.*

1 Cor. c. 4, v. 12, 15: *Maledicimus, et benedicimus, persecutionem patimur, et sustinemus; blasphematur, et obsecramus.*

1 Cor. c. 6, v. 7 et seq.: *Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accepitis? quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis, quia inquit regnum Dei non possidebunt? Nolite errare; neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculo-*

rum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrios, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. Et hæc quidem scitis; sed abstinuistis, sed sanctificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.

1 Thess. c. 5, v. 15 et seq.: *Videte ne quis malum pro malo alicui reddat; sed quod bonum est, sectamini in invicem, et in omnes.*

1 Petr. c. 2, v. 21 et seq.: *In hoc enim vocati estis, quia et Christus, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus qui peccatum non fecit, nec intentus est dolus in ore ejus; qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur; irascebatur autem se injustus; qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum; ut peccatis mortui, justitie vivamus; cæcus fivore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.*

1 Petr. c. 5, v. 8 et seq.: *In fine autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed è contrario benedicentes; quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possidatis. Qui enim vult vitium diligere, et dies ejusne loquantur dolorem, et declinet à malo, et labia ejusne loquantur pacem, et sequatur eam. Quia oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum; vultus autem Domini super facientes mala. Et quis est qui vobis nocent, si boni amulatores fueritis? Sed et si quid patimini propter justitiam, beati. Timorem autem eorum ne timeatis, et non conturbemini. Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad sanctificationem omni poscenti vos rationem de eâ quæ in vobis est, spe; sed cum modesti et timore, conscientiam habentes bonam, ut in eo quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem.*

Melius est enim benedicentes (si voluntas Dei vult) pati, quam malfacientes, quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo.

Act. c. 19, v. 24 et seq.: *Demetrius enim quidam nomine, argenteus, faciens ædes argenteæ Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum; quos convocans, et eos qui in similibus erant optines, dixit: Viri, scitis quia de hoc artifice est nobis acquisitio; et videtis, et auditis quia non solum Ephesi, sed pene totius Asiae, Pautus hic suadens averit multum turbam, dicens quoniam non sunt dii, qui manibus fiunt. Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et magna Diana templum in nihilum reputabitur; sed et destructi incipiet majestas ejus, quam tota Asia et orbis colit.*

Eusebius, De vitâ Constantini, lib. 5, cap. 54: *Hæc omnia ad salutaris virtutis gloriam conferens agebat imperator. Et Deum quidem Sospitatorum suum hæc ratione colere præverberat. Ethnicorum vero superstitionum errorem omnibus modis convinebat. Undè templorum, quæ in urbe erant, vestibula meridi undabantur, volens jussu imperatoris detruere. Aliorum etiam testam, quæ in summo erat, ablati tegulis corrumpebatur. Aliorum augustæ effigies ævæ, quibus majorem error jam indè à vetustis temporibus gloriabatur, per fora regia*

CAPUT CLX.

IDOLORUM EVERSIO.

Isa. c. 2, v. 17 et seq.: *Et incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum, et elevabitur Dominus solus in die illâ; et idola penitus conterentur; et introibunt in speluncas petrarum, et in voragine terre, et idola formidinis Domini, et à gloriâ majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram. In die illâ projiciet homo idola argenti sui, et simulacra auri sui, quæ fecerat sibi ut adoraret talpas et vesperationes.*

Isa. c. 17, v. 7, 8: *In die illâ inclinabitur homo ad factorem suum, et oculi ejus ad sanctum Israel respicient; et non inclinabitur ad altaria quæ fecerunt manus ejus, et quæ operati sunt digiti ejus; non respiciet ficus et delubra.*

Isa. c. 19, v. 1: *Ecco Dominus ascendet super nubem levem, et ingreditur Ægyptum, et commovebitur*

urbis in omnium conspectu ponebantur; illa ut turpe spectaculum vidētibus præberent, hic quidem Pyltius, illic Sminthius; in ipso verò hippodromo tripodes Delphici, et muse Heliconides in Palatio. Tota verò urbs, imperatori cognominis, repleta erat simulacris aeneis, summa industria elaboratis, quæ per omnes gentes postquam consecrata; quibus deorum nomina gerentibus præstant complures hecatombas et holocausta homines erroris morbo laborantes per multa sæcula immolaverunt, serò tandem sapere didicerunt; cum his ipsis imperator, sic tanquam ludicris, ad risum spectantibus et oblectamentum esset usus... Vinciti igitur illi fabularum jam effectarum, ciliicis contecti advehbantur. Vide et cap. 55 et 56.

Eusebius, de Vitâ Constantiniani, lib. 3, cap. 37: Quicumque verò superscriptionibus antea implicitis tenebantur, errorem suum convictum cum oculis ipsi suis cernebant, et omnium ubique templorum ac simulacrorum vastitatem reposita intuerentur, hi quidem ad salutarem doctrinam conquiscebant; illi, etsi id neutiquam faciebant, avitam tamen vanitatem damabant, eosque quos olim esse existimaverant, ludibrio ac derisui habebant. Eusebius de Vitâ Constantiniani, lib. 4, cap. 25: Sic ipse quidem Deo suo sacra faciebat; universæ verò curæ cultus plebes, et militibus imperio romano subditis idolorum cultus occulte erant fores, et omnis sacrificandi mos tenuis erant.

Et cap. 25: Undè meriti crebris legibus et constitutionibus vitium auferentis, ne idolis sacrificarent, ne oraculorum responsa sectarentur, neve simulacra erigerent. Et Paulus Orsinius, lib. 7, cap. 28, Nicephorus lib. 7, cap. 46 et 49.

Imp. Constantinus Aug. ad Magdalanum. Cod. Theod. lib. 16, tit. 10: Cæset superstitioni sacrificiorum; sacrificiorum abolcatu insaniam. Nam quicumque contra legem divi principis parentis nostri, et hanc nostræ mansuetudinis jussionem ausu fuerit sacrificia celebrare, competens in eum vindicta, et præsens sententiâ exoratur.

Imp. Constantinus Aug. ad Taurum. Cod. Theod. lib. 16, tit. 10: Placuit omnibus locis, atque urbibus universis claudi prophanis templa, et accessu vetitis omnibus licentiam delinquendi perditis abnegari. Volumus etiam cunctos sacrificios abstinere. Quòd si quis aliquid foris hujusmodi perpetraverit, gladio ultore sternatur. Facultates etiam percipit, fisco decernimus vindicari; et similiter affligi rectores provinciarum, si facinora vindicare neglexerint.

Idem Aug. et Julianus Cæsar, ibidem: Pæne capitibus subjugari precipimus eos quos operam sacrificiis dare, vel colere simulacra consiterit.

Theodoretus, Ecclesiasticæ Historiæ lib. 5, c. 21: Fidelissimus autem imperator adversus errorem ethnicorum studium suum convertit, et leges scripsit, quibus idolorum fana dirui jubebat. Magnus enim Constantinus, omni laude dignissimus, qui primus imperium pietate exornavit, cum orbem universum insanientem videret, omninò veterat ne quisquam demonibus sacrificaret; eorum verò non destruxerat fana, sed adiri veterat. Ac

paterna quidem vestigia filii ejus sui persecuti. Julianus verò impietatem instauravit, et pristini erroris flammam suscitavit. At Jovinianus postquam capessit imperium, rursum idolorum cultum interdixit. Et magnus Valentinianus iisdem legibus usus, Europam rexit. Valens autem cæteris quidem omnibus permisit, religiosum quærent cultum persequi et quos colerent ceremoniis placere; solos eos oppugnare non destitit, qui apostolica dogmata propagarent. Quamdiu ergo rerum politus est, ignes ad altaria accendebantur; et libanina ac sacrificia offerrebant idolia, et in foro publica civitia agitabant. Et qui Bacchi erant initiati sacris, cum pelibus caprinis curstabant, canes discerpentes, furentes, et bacchantes, altaque agentes, quæ magistri ipsorum celebritatem notant. Hæc omnia cum fidelissimus imperator Theodosius reperisset, radicibus sustulit, et obliuionis mandavit. Et Iatius in Fastis consularibus, Theodosio Aug. 2, et Cynegio, Coss.; Zosimus Hist. lib. 4.

Prudentius, contra Symmachum lib. 2, sic Honorium Augustum alloquitur:

Aripe dilatam tua, dur, in tempora famam;
Quodque patris superest, successor laudis habeto.
Ille urbem vetuit taurorum sanguine tingui,
Tu mortes miserorum hominum prohibeo litari.

CAPUT XLXII.

JUDEORUM PERTINACIA, PERFIDIA ET CÆCITAS.

Deut. c. 28, v. 15 et seq.: Quod si audire nolueritis vocem Domini Dei tui... Percutiat te Dominus annentiâ, et cæcitate, ac furore mentis, et palpes in meridie, sicut palpere solet cæcus in tenebris, et non dirigas vias tuas.

Psal. 47, v. 44: Eripiet me de contradictionibus populii.

Psal. 68, v. 24 et seq.: Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva.... Fiat habitatio eorum deserta, et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt, et super dolorem vulnerum moerum addiderunt. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, et non intrent in justitiam tuam.

Sap. c. 2, v. 21, 22: Hæc cogitaverunt et errorerunt; excecavit enim illos malitia eorum; et nocuerunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ, sed judicaverunt honorem animarum sanctarum.

Isa. c. 1, v. 3, 4: Filios enutrii et exaltati: ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognovit, et populus meus non intellexit. Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filii scleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum.

Isa. c. 5, v. 15: Propter quæ captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, et nobiles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti exaruit.

Isa. c. 6, v. 8 et seq.: Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? et quis ibit nobis? Et dixit: Vade, et dice: populo huic: Aurate audientes, et nolite intelligere, et videte visionem, et nolite cognoscere. Es-

cæca cor populi hujus, et aures ejus aggravata, et oculos ejus claudet, ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et sanem eum. Et dixit: Usquequo, Domine? Et dixit: Donec desolentur civitates absque habitatore; et domus sine homine, et terra relinquatur deserta.

Isa. c. 29, v. 9 et seq.: Obstupescite, et admiramini, fluctate, et vacillate; inebriamini, et non à vino: mœcamini, et non ab ebrietate. Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros; prophetas et principes vestros, qui vident visiones, operiet. Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cum dederit scienti litteras, dicent: Legit istum; et respondebit: Non possum; signatus est enim. Et dabitur liber nescienti litteras, diciturque ei: Lege, et respondebit: Nescio litteras. Et dixit Dominus: Eo quod appropinquit populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me, cor autem ejus longè est à me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis: idèd ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic, miraculo grandi et stupendo; peribit enim sapientiâ à sapientibus ejus, et intellectus prudentium ejus abscondetur.

Isa. c. 42, v. 19 et seq.: Quis cæcus, nisi servus meus? et surdus, nisi ad quem nuntios misit? quis cæcus, nisi qui venudatus est? et quis cæcus, nisi servus Domini? Qui videt multa, nonne custodiet? qui apertas habes aures, nonne audies? Et Dominus voluit ut sanctificaret eum, et mœcificaret legem, et extolleret. Ipse autem populus direptus et vastatus; laqueus juvenum omnes, et in domibus carcerum absconditi sunt; facti sunt in rapinam, nec est qui dicat, reddet. Quis est in vobis qui audiat hoc, attendat, et auscultet futura?

Isa. c. 55, v. 1: Quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est?

Isa. c. 65, v. 2 et seq.: Expandi manus meas totâ die ad populum incredulum, qui graditur in viâ non bonâ post cogitationes suas. Populus qui ad vacuandiam provocat me ante faciem meam semper; qui immolant in hortis, et sacrificant super lateres; qui habitant in sepulcris, et in delubris idolorum dormiunt; qui comedant carnem suillam, et jus profanum in vasculis eorum; qui dicunt: Recede à me, non appropinques mihi, quia imundus es: isti jamus erant in furore meo, ignis ardens totâ die. Ecce scriptum est coram me; non tacbo, sed reddam et retribuam in sinum eorum iniquitates vestras, et iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus; qui sacrificaverunt super montes, et super colles exprobraverunt mihi; et retinebat opus eorum primum in sinu eorum.

Jerem. c. 5, v. 21, 25: Audi, popule stulte, qui non habes cor; qui habentes oculos non videtis; et aures, et non auditis... populo autem huic factum est cor incredulum, et exasperans; recesserunt, et abiervunt.

Jerem. c. 8, v. 7 et seq.: Apprehenderunt mendacium, et noluerunt reverti. Attendi, et auscultavi, nemo quod donum est loquitur; nullus est qui agat penitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad præteritum. Abiecit in celo cognovit tempus suum; turtur,

et hirundo, et ciconia custodierunt tempus adventus sui, populus autem meus non cognovit iudicium Domini.... Confusi sunt sapientes, perteriti, et capti sunt: verbum enim Domini proferant, et sapientia nulla est in eis.

Ezech. c. 12, v. 1, 2: Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, in medio domus exasperantis tuâ habitas; qui oculos habent ad videndum, et non vident; et aures ad audiendum, et non audiunt; quia domus exasperans est. Et Ezech. c. 2, v. 5 et seq. et c. 3, v. 9, 25, 27, et aliibi sæpè.

Oso. c. 4, v. 1 et seq.: Audite verbum Domini, filii Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terræ; non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terrâ... Verumtamen unusquisque non judicabit, et non arguatur vir; populus enim tuus, sicut hi qui contradicunt sacerdoti... Contineat populus meus, eò quod non habuerit scientiam, quia tu scientiam repulisti, repulisti te, ne sacerdotio fungaris mihi.

Matth. c. 13, v. 15 et seq.: Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt; et adimpletur in eis prophetia Isaia, dicentis: Auditis audietis, et non intelligitis, et non videtis, et non videbitis; incrassatum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculos suos clausurunt; ne quando videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos. Et Marc. c. 4, v. 11, 12. Luc. c. 8, v. 10. Joan. c. 12, v. 39 et seq. Act. c. 28, 25 et seq.

Matth. c. 15, v. 7: Hypocritæ, bene prophetavi de vobis Isaia, dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Sine causâ autem colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum.

Matth. c. 15, v. 42 et seq.: Tunc accedentes discipuli ejus dixerunt ei: Scis quis Phariseus, auditio verbo hoc, scandalizati sunt? At ille respondens, ait: Omnis plantatio, quam non plantavi Pater meus celestis, eradicabitur. Simile illud; caeci sunt, et ducet cæcorum; cæcus autem si cæco ducantur præstet, ambo in foveam cadunt. Et Luc. c. 6, v. 39.

Matth. c. 25, v. 16 et seq.: Væ vobis, vices caeci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil est; qui autem juraverit in auro templi, debet; stulti et caeci, quid enim majus est, aurum an templum quod sanctificat aurum? Et quicumque juraverit in altari, nihil est; debet; caeci, quid enim majus est, domus, an altare quod sanctificat domum?

Luc. c. 2, v. 54: Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicatur.

Joan. c. 12, v. 37, 38: Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum; at sermo Isaia propheta impleret, quem dixit: Domine, quis credit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? E. Rom. c. 10, v. 16.

Act. c. 28, v. 22: Rogamus autem à te audire quod

sentis, nam de secretis hinc notum est nobis, quia ubique et contradicitur.

Rom. c. 10, v. 20, 21: *Isaías autem ait et dicit: Invenis sum á non querentibus me; palam apparui his qui me non interrogabant. Ad Israel autem dicit: Totá die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem.*

Rom. c. 11, v. 7 et seq.: *Quid ergo? quod querat Israel, hoc non est consecutus; electio autem consecuta est, ceteri verbó excecáti sunt, sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis; oculos ut non videant, et aures ut non audiant usque in hodiernum diem. Et David dicit: Fiat mensa eorum in laqueum, et in captivem, et in scandalum, et in retributionem illis; obsecrentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva.*

2 Cor. c. 3, v. 12 et seq.: *Habentes igitur talem spem, multá fiduciá amur; et non sicut Moses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem eius quod evocatur; sed obtusi sunt sensus eorum; usque in hodiernum enim diem ipsam velamen in lectione veteris Testamenti manet non revolutum (quoniam in Christo evacuatur); sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses: Velamen positum est super cor, cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.*

1 Petr. c. 2, v. 7, 8: *Vobis igitur honor creditivus; non creditivus autem, lapis quem reproberant edificantes, hic factus est in caput anguli, et lapis offensivus et petra scandali, his qui offendant verbo, nec credunt in quo et positi sunt.*

4^a Ne hic quidem reprobantes habemus Iudeos suá sibi contumaciam et impietatis conscios. Nulla alioquin arte eludere possent Josephi testimonium, de popularium suorum horrendis flagitiis sic disserentis, de Bell. Jud. lib. 6, cap. 37: « Dicere equidem non verebor, quia me dolor jubet. Sic existimo, et si hos impios adori cunctati fuissent Romani, vel voragine absorbendam fuisse civitatem, vel undis exorandam, vel isidem elidendam fulminibus, quibus Sodomitica olim regio obruta est. Nequi rem enim tulit progentem, et Dei magis contempticronem, e quám qui hæc perpeSSI sunt. » Idem alibi lib. 7, cap. 50: « Tempus enim illud omnigena inter Iudeos et nequidæ ferax fuit; adeo ut nullum gravitatis facinus admittere prætermiserint, nec si quis aliquod animo vellet configere, illum magis innotatum posset reperire. Ad in omnes privatim et publicè et morbis hic incubuerat, et ut se invicem superarent, cum impietate in Deum, tum et in proximos flagitios, et contendentibus. » Quasemque ergo pertulerunt calamitates, à Deo ipso injuriis suis perseguente in inflexo sunt. Plenis id buccis ad suos vociferabatur Josephus, cum hæc edicere peteretur; peiora meritum se fatetor, quó contra Dei decreum eos servare vellet, à Deo jam damnatos; prædixisse priscos vates tum hæc evenitura, cum civili bello sese confecerat. Deum miserabili hæc exclamatio convitia sua et

querelas claudat: « Deus profecto, Deus ipse cum Romanis ignes iustiales (Tempo) ipsi inicit, et civitatem tot pacillis plenam excandit. » Idem ipse Titus in hierosolymitana obsidione, quasi divino afflatus spiritu, palam inter suos his verbis predicabat: « Seditio, et fames, et obsidio, et muri sine machinamentorum nostrorum epe sponte procurrentes, et quidam indicant aliud, quam Deum ipse iratum esse, nobis verbó optulari? » Et alio loco: « Titus ergo solidá murorum altitudine conspecta, et singulorum lapidum magnitudine, et accuratá compage, et quantum hi in latum, quantum item in altum paterent: Deo, inquit, favente, bellum gessimus, et Deus ab istis munitionibus Iudeos detraxit; nam quid manus hominum vel machine possunt adversus has turres? » (Vide Joseph. de Bello judæo c. 6.) Thalmudista etiam in Rabá metría, majores suos Deo penas dedisse aiunt, quod libri verba sua anteferrent. Item in parte *De festis*, libro septimo, capite tertio, Israelitarum perverciaci, canis, gadi, thirci, et spinæ protervie comparat. Scribit vero Aben Ezra *perís* illud, quod ex Isaia cap. 65 sumptissimum, in quo totá die manus suas ad populum incredulum expandisse se dicit Dominus, à R. Mose Haecohen Israelitiçæ genti ascribit. Quod à Paulo factum est in Epistolâ ad Romanos.

2ª Ergo cum Iudeorum pertinacia manifestis oraculis predicta sit, atque idem Spiritus, qui venturi Jesu *xristi* in Libris sacris consignabatur, hanc Iudeorum obstinationem et obfirmatam dissensionem in illis prænuntiaverit, diám doctrinâ Christi Jesu veritatem opponant Judæi, tum eam utique vel maxime confirmant; quippe perverciaci suâ libris isidem adstruentes fidem, qui Christum Jesum nuntiant.

CAPUT CLXII.

JUDEORUM REJECTIO ET DISPERSIO, EORUMQUE ABOLENDA SACRIFICIA.

Deut. c. 28, v. 28-29: *Percutiet te Dominus ananiliá, et caciliat, ac furore mentis, et pulpes in meridie, sicut palpate solet cæcus in tenebris, et non dirigas vias tuas, omnique tempore calamitatum sustineas, et opprimaris violentiá, nec habeas qui liberet te.*

1 Reg. c. 15, v. 22: *Et ait Samuel: Numquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam offerre adipem arietum.*

Psalm. 17, v. 40 et seq.: *Supplantasti insurgentes in me subitis me; et inimicos meos dedisti mihi dorsum, et odientes me disperdidisti. Clamaverunt, nec erant qui salvos faceret, ad Dominum, nec exaudivi eos. Et cum minuit eos ut pulverem ante faciem venti, ut latum plateau delebo eos.*

Psalm. 59, v. 7 et seq.: *Sacrificium et oblationem non misisti, aures autem perfecti me tunc. Holocaustum et vitulos non postulasti: tunc dixi: Ecce venio.*

Psalm. 43, v. 8 et seq.: *Non in sacrificiis tuis arguant te; holocausta autem tunc in conspectu meo sunt*

semper. Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos... Immola Deo sacrificium laudis, et recede Altissimo vota tua... Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? Tu verbó odisti disciplinam, et projectisti sermones meos retrorsum... Seditis adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tue ponebas scandalum. Hæc fecisti, et tacui.

Psalm. 58, v. 12: *Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos; nequando oblitiscantur populi mei. Disperge illos in virtute tuá, et deponere eos, protector meus, Domine.*

Psalm. 68, v. 21 et seq.: *Obsecraverunt oculi eorum, ne videant, et dorsum eorum semper incurva. Effunde super eos iram tuam, et furor iræ tuæ comprehendat eos. Fiat habitatio eorum deserta, et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt, et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.*

Psalm. 109, v. 4: *Jeravit Dominus, et non penitebit eum: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.*

Isa. c. 1, v. 11 et seq.: *Quid mihi multitudinem victimarum vestrarum? dicit Dominus; plenus sum; holocausta arietum, et adipem pinguinum, et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum nolui. Cum veniretis autem conspectum meum, quis quasiivit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atris meis? Ne offeratis ultra sacrificium frustra; incensum abominatio est mihi. Neomenium, et sabbatum, et festivitates alias non feram: aiugii sunt cotus vestri; calendarias vestras, et solemnitates vestras odiovit anima mea; facta sunt mihi molesta; laboravi sustinens. Et cum extendisset manus vestras, avertam oculos meos à vobis; et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam; manus enim vestras sanguine plene sunt.*

Isa. c. 2, v. 2 et seq.: *Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes, et ibunt populi multi, et dicent: Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docerit nos vias suas, et ambulabimus in sentis ejus; quia Sion exivit lex, et verbum Domini de Jerusalem... Projecisti enim populum tuum, domum Jacob.*

Isa. c. 5, v. 1, et seq.: *Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei; et sepivit eam, et lapides elegit ex illa, et plantavit eam electam, et edificavit turrim in medio ejus, et torcular exstravit in ea; et expectavit in faceret uvam, et fecit labruscas. Nunc ergo, habitatores Jerusalem, et iri Juda, judicete inter me et vineam meam; quid est quod debui ultra facere vineæ mee, et non feci ei? an quod expectavi ut faceret uvam, et fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineæ mee; auferam septem ejus, et erit in direptionem; diruam maceriem ejus, et erit in concultationem, et ponam eam desertam; non putabitur, et non fodietur, et ascendet vepres et spinæ; et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Vinex enim Domini exerce-*

tum, domus Israel est: et vir Juda, germem ejus delectabile; et expectavi ut faceret judicium, et ecce iniquitas; et justitiam, et ecce clamor.

Isa. c. 8, v. 14-15: *Et erit vobis in sanctificationem; in lapidem autem offensivum, et projectis asronibus meis retrorsum... Seditis adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tue ponebas scandalum. Hæc fecisti, et tacui.*

Isa. c. 28, v. 14 et seq.: *Propter hoc, audite verbum Domini, viri illatores, qui domnamini super populum meum, qui est in Jerusalem. Dixistis enim: Percussimus sedes cum morte, et cum inferno fecimus pactum; quia posuimus mendacium spem nostram, et mendacio proteci sumus. Ideirco hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularum, pretiosum, in fundamentum fundamentum; qui crediderit, non statuet. Et ponam in pondere judicium, et iustitiam in mensura; et subvertet grande spem mendacii, et protectionem aquam inundabant; et delabitur factus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit; flagellum inundans eum transierit, erit et in concultationem: quod cumquid pertransierit, tollit vos, quoniam mané dilueto pertransibit, in die, et in nocte, et tantummodo solæ vesteria intellectum dabit auditu.*

Isa. c. 42, v. 1 et seq.: *Tacui semper; silui, patiens fui; sicut parvulus loquar; dissipabo, et absorbebo simul. Desertos faciam montes, et colles, et omne gramen eorum exsicabo; et ponam flumina in insulas, et stagna arfaciam... Quis cæcus, nisi serus meus? et surdus, nisi ad quem numtus meos nisi? quis cæcus, nisi qui venudatus est? et quis cæcus, nisi serus Domini? Qui rides mala, nome custodias? qui speras habes ames, nome audies? Et Dominus voluit, ut sanctificaret eam, et magnificaret legem et extolleret. Ipse autem populus, direptus et vastatus, laqueus juvenum omnes, et in domibus carcerum absconditi sunt; facti erunt in rapinam, nec est qui eruat; in direptionem, nec est qui dicat: Redde. Quis est in vobis, qui audiat hoc, attendat, et auscultat futura? quis dicit in direptionem Jacob, et Israel revertentibus? nome Dominus ipse cui peccavimus? et noluerunt in vitiis ejus ambulare, et non audierunt legem ejus. Et effudit super eum indignationem furoris sui, et forte bellum, et combussit eum in circuitu, et non cognovit; et succendit eum, et non intellexit.*

Isa. c. 50, v. 1 et seq.: *Hæc dicit Dominus: Quis est hic liber repudii matris vestre, quod dimisi eum? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus vestris vendidi estis, et in scleribus vestris dimisi matrem vestram; quia veni, et non erati verbi; vocati, et non erati qui audiret... Corpus meum dedi peritiosis, et genas meas vellentibus; faciem meam non averxi ab increpationibus, et conspuentibus in me... Ecce omnes quasi restituerunt conciterum, linea comedet eos. Quis ex vobis finens Dominum, audiens vocem serri sui? De manu meâ factum est hoc vobis; in doloribus dormielis.*

Isa. c. 66, v. 22, 23: *Quia sicut cæli novi, et terra*

nova, quae ego facio stare coram me, dicit Dominus, sic stabili semen vestrum. Et erit mensis ex mense, et sabbatum ex sabbato; veniet omnis caro, ut adoret coram facie meo, dicit Dominus.

Jerem. c. 5, v. 5 et seq. : Domine, oculi tui respiciunt fidem; percussisti eos, et non doluerunt; attrivisti eos, et renuerunt accipere disciplinam; induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti. Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt, et stulti ignorantes viam Domini, iudicium Dei sui; ideo igitur ad optimates, et loquar eis; ipsi non cognoverunt viam Domini, iudicium Dei sui; et ecce unguis hi simul confragerunt jugum, rupeperunt vincula. Ideo percussisti eos leo de sylva, lupus ad vesperam vastavit eos, pardus vigilans super civitates eorum; omnis qui egressus fuerit ex eis, capietur, quia multiplicatae sunt provocationes eorum, confortatae sunt avaritiae eorum.... Provocatione enim provocata est in me domus Israel, et domus Juda, ait Dominus; negaverunt Dominum, et dixerunt: Non est ipse.... Namquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut super gentem hujuscemodi non visitabo animam meam?

Jerem. c. 6, v. 16 et seq. : Haec dicit Dominus: State super vias, et viate, et interrogate de semitis antiquis, quae sit via bona, et ambulato in ea; et invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt: Non ambulabimus. Et consilii super eos speculatores; audite vocem tubae. Et dixerunt: Non audiemus. Ideo audivi, gentes; et cognosce, congregatio, quanta ego faciam eis. Audi, terra, ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia verba mea non audierunt, et legem meam prorejecerunt. Ut quid mihi thus de Suba offeritis, et calaniam suaviscentem de terra longinqua? holocaustum vestra non sunt accepta, et victimae vestrae non placent mihi. Propterea haec dicit Dominus: Ecce ego dabo in populum istum ruinas.

Jerem. c. 12, v. 7, 8 : Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam; dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Facta est mihi hereditas mea, quasi leo in sylva; dedi contra me vocem; ideo odisti eam.

Jerem. c. 51, v. 51, 52 : Ecce dies venient, dicit Dominus, et feriam domum Israel et domum Juda foedus novum; non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Aegypti; pactum quod irritum fecerunt, et ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.

Dan. c. 9, v. 26 : Et post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus; et non erit ejus populus qui eum negaturus est; et civitatem, et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo; et finis ejus venisset, et post finem belli statuta desolatio... et in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium.

Osc. c. 2, v. 10 et seq. : Et nunc revelabo subtilitatem ejus in oculis amatorum ejus; et vir non eruet eum de manu mea; et cessare faciam omne gaudium ejus, et sollemnitatem ejus, neomeniam ejus, sabbatum ejus, et omnia festa tempora ejus.

Osc. c. 5, v. 4 : Quia dies multos sedebunt filii Israel

sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et sine Ephod, et sine Theraphim.

Osc. c. 4, v. 6 : Contuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam; quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi; et oblitus es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego.

Amos c. 5, v. 18 et seq. : Vos desiderabitis diem Domini! Ad quid enim vobis? dies Domini ista tenebrae, et non lux. Quomodo si fugiat vir ut faciat locum, et occurrat et ursus, et ingrediatur domum, et inaniat manum suam super parietem, et mordeat eum coluber. Numquid non tenebrae dies Domini, et non lux; et caligo, et non splendor in ea? Odi, et proiecti festivitatis vestras; et non capiam odorem cattuum vestrorum. Quod si obtuleritis mihi holocaustonata et munera vestra, non suscipiam; et rota pinguium vestrorum non respiciam. Aufer à me tumultum carminum tuorum, et cantica lyrae tuae non audiam; et revelabitur quasi aqua iudicium, et justitia quasi torrens fortis.

Zach. c. 11, v. 9 : Et dixi: Non pascam vos; quod moritur, moriatur; et quod succiditur, succidatur.

Malach. c. 1, v. 10, 11 : Qui est in vobis qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et manus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus; et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.

Math. c. 21, v. 40, 41 : Cum ergo veniet dominus vineae, quid faciet agricolis illis? Atunt illi: Malos male perdet, et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. Marc. c. 12, v. 9. Luc. c. 20, v. 13, 16.

Act. c. 15, v. 40, 41 : Videte ergo ne superveniat vobis quod dictum est in Prophetis: Videte, contemptores, et admiramini, et disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris, opus quod non creditis, si quis enarraverit vobis.

Rom. c. 11, v. 19, 20 : Dices ergo: Fracti sunt rami, ut ego inserar. Bene; propter incredulitatem fracti sunt.

1 Cor. c. 1, v. 25, 28 : Nos autem predicamus Christum crucifixum, Judaeis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam... Et ignobilis mundi, et contemptibilis elegit Deus, et ea quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret.

Hebr. c. 8, v. 8 et seq. : Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus, et consumnabo super domum Israel et super domum Juda testamentum novum; non secundum testamentum, quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra Aegypti, quoniam ipsi non permanerunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus.... Dicendo autem novum, veterari prius. Quod autem antiquatur et senescit, prope iterum est.

Hebr. c. 10, v. 4, et seq. : Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata; ideo ingredienti mundum dicit: Hostiam et oblationem nolui;

corpore autem captasti mihi: holocaustata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio; in capite libri scriptum est de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam. Superius dicens: Quia hostias et oblationes, et holocaustata pro peccato nolui, nec placata sunt tibi, quae secundum legem offeruntur, tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam; aufer primum, ut sequens statuatur. In qua voluntate sanctificasti sumus, per oblationem corporis Jesu Christi semel. Et omnis quidem sacerdos praesto est quotidie ministrans, et eandem saepe offerens hostias, quae nunquam possunt auferre peccata; hic autem unum pro peccatis offerens hostiam, in scripturarum eadet in dexterâ Dei, de caetero expectans, donec ponatur inimici ejus scabellum pedum ejus. Unâ enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.

Sacrificium iugo, alioque sacrificia omnia abolitum iri, praeter laudi, sacrificium, legitur in Midraseh libri Numerorum. Legitur illic etiam Sabbatum ab eo solvi posse, qui Dei praeccepta tradidit hominibus. Unde fateri eos necesse est, merito de se Jesum Christum predicasse, Filium hominis dominum esse Sabbathi. Traditur libro eodem sublatum iri ciborum discrimina, veniente Messia: quod et in Beresith Rabbâ disertè scriptum est. Sed et Midraseh Thelillim scriptum habet, Israelitas ob scelera sua excidisse sacerdotio, atque id ad gentes transfuisse, quod jam superius à me notatum est. Addam hic etiam, horum temporum Judaeos palam fateri, jam nullos sibi superesse sacerdotes; multos quidem levitico genere se prognatos ferre, sed legitimis instrumentis genus suum approbare non posse; proindeque etiamsi summi restituerent templum, se haudquam sacrificatos, ut qui non habeant $\pi\tau\sigma$, oratorios tantum, unumque sibi laudis sacrificium esse concessum.

CAPUT CLXIII.

EXCIDIAM HIEROSOLYMITANUM.

Psalm. 68, v. 25 et seq. : Effunde super eos iram tuam, et furor irae tuae comprehendat eos. Fiat habitatio eorum deserta, et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet: quoniam quoniam tu percussisti, persecti sunt; et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

Isa. c. 6, v. 8 et seq. : Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me. Et dixi: Vade, et dices populo haec: Audite audientes, et nolite intelligere; et videte visionem, et nolite cognoscere. Excata cor populi hujus, et aures ejus aggravatae, et oculos ejus claudae, ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et sanem eum. Et dixi: Usquequo, Domine? et dixi: Donec desolentur civitates absque habitatore; e domus sine homine, et terra relinquatur deserta.

Isa. c. 25, v. 1, 2 : Domine, Deus meus es tu, exaltabo te, et confitebor nomini tuo; quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas, fideles, amen. Quia possitibus civitatum in tumulum, urbem fortem in ruinam, domum aedificatorum, ut non sit civitas, et in sempiternum non aedificetur. Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustarum timebit te.

Jerem. c. 19, v. 10, 11 : Et conteres lagunculam, in oculis virorum qui ibunt tecum. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum, et civitatem, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari.

Dan. c. 9, v. 26 : Et post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus; et non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Et civitatem, et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo; et finis ejus vastitatis, et post finem belli statuta desolatio.

Zach. c. 13, v. 6 et seq. c. 14, v. 1 et seq. : Et dicitur ei: Quid sunt plagae istae in medio manuum tuarum? Et dicit: Haec plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Frameda, suscitare super pastorem meum, et super virum coherentem mihi, dicit Dominus exercituum: percuti pastorem, et dispergantur oves.... Ecce venient dies Domini, et dividetur spolia in medio tui; et congregabo omnes gentes ad Jerusalem in proelium, et capietur civitas, et vastabuntur domus, et mulieres violabuntur, et egredietur media pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi non auferetur ex urbe.

Math. c. 23, v. 38 : Ecce relinquetur votis domus vestra deserta.

Luc. c. 19, v. 41 et seq. : Et ut appropinquaret, videns civitatem fleuit super illam, dicens: Quis sis cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te, et coangustabunt te, et aedificabunt terram prosterne te, et filios tuos qui in te sunt; et non relinquunt in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae.

Josephus, De Bello Judaico, lib. 7, cap. 47: Sic quidem capta est Hierosolyma, anno secundo imperii Vespasiani, octavo die mensis Gorpiae.

Suetonius, in Tito, cap. 5 : Novissima Hierosolymorum oppugnatio, duodecim propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus; cepitque eam natali filiae suae.

Joannes Xiphilinus, Epitome Dion. in Vespasiano: Titus autem, Judaico bello praefectus, Hierosolymam cepit; et templum cremavit. Judaici vero, non mors, sed victoria, et salus, et felicitas ipsa est cum templo interire.

CAPUT CLXIV.

HIEROSOLYMITANI TEMPI EVERSIO.

Dan. c. 9, v. 26, 27 : Et post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus; et non erit ejus populus qui eum negaturus est. Et civitatem, et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo; et finis ejus vastitatis, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum milibus hebdomada una; et in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium; et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perscrabit desolatio.

Osc. c. 5, v. 4 : Quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et sine Ephod, et sine Theraphim.

mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?... Erigens autem se Jesus, dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusant? Nemo te condemnavit? Quae dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Jesus: Nec ego te condemnabo; vade, et jam amplius noli peccare.

Act. c. 10, v. 52: Et praecepit nobis praedicare populo, et testificari quia ipse est, qui constitutus est à Deo iudex vivorum et mortuorum.

Act. c. 17, v. 51: Eo quod statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in aequitate in viro in quo statuit, fidem praehens omnibus, suscitans eum à mortuis.

Rom. c. 14, v. 10: Omnes enim stabimus ante tribunal Christi; scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo. Et 2 Cor. c. 5, v. 10.

2 Thess. c. 1, v. 7 et seq.: In revelatione Domini Jesu de caelo cum Angelis virtutis ejus, in flammâ ignis dantis vindictam his qui non noverunt Deum, et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi, qui panes dabunt in interitu aeternas à facie Domini, et à gloriâ virtutis ejus, cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt.

2 Tim. c. 4, v. 8: In reliquo deposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illâ die, justus iudex, non solum autem mihi, sed et tuis qui diligunt adventum ejus.

CAPUT CLXVII.

APOSTOLI IESU JUDICES.

Sap. c. 5, v. 7, 8: Fulgebunt justi, et tanquam scintillae in arundineto discurrunt, iudicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum.

Matth. c. 19, v. 28: Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et Luc. c. 22 v. 28 et seq.

CAPUT CLXVIII.

IESU OMNIS POTESTAS A PATRE DATA.

Dan. c. 7, v. 15, 14: Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce cum nubibus caeli quasi Filius hominis veniebat, et usque ad Antiquum diervm pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum, et omnes populi, tribus et linguae ipsi servient, potestas ejus, potestas aeterna, et non erit auferetur, et regnum ejus, quod non corrumpetur.

Matth. c. 28, v. 18: Et accedens Jesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in caelo et in terrâ.

Joan. c. 15, v. 3: Scitis quia omnia dedit ei Pater in manus.

Joan. c. 17, v. 1, 2: Hæc locutus est Jesus, et suble- vatis oculis in caelum, dixit: Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut filius tuus clarificet te; sicut dedisti ei potestatem omnium, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam aeternam.

Hebr. c. 1, v. 2: Nonisimo diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum.

CAPUT CLXIX.

IESU SERVATOR.

Psal. 71, v. 1 et seq.: Deus, iudicium tuum regi da, et iustitiam tuam filio regis... iudicabit pauperes populi, et salvos faciet filios pauperum, et humilibus calumniatorum. Et permanebit cum sole, et ante tuam, in generatione et generationem.

Psal. 75, v. 12: Deus autem rex noster ante secula, operatus est salutem in medio terrarum.

Psal. 97, v. 1 et seq.: Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit. Salvavit sibi dextera ejus, et brachium sanctum ejus. Notum fecit Dominus salutem suam; in conspectu gentium revelavit iustitiam suam. Recordatus est misericordiae suae, et veritatis suae domui Israel. Viderunt omnes termini terrae salutem Dei nostri.

Psal. 117, v. 21 et seq.: Confitebor tibi, quoniam exaudivisti me, et factus es mihi in salutem. Loyidem, quem reproberunt edificantes, hic factus est in caput anguli. A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris. Haec dies quam fecit Dominus, exultemus et letemur in eâ. O Domine, salvum me fac! O Domine, bene prosperare! benedictus qui venit in nomine Domini... Confitebor tibi, quoniam exaudivisti me, et factus es mihi in salutem.

Isa. c. 12, v. 2, 5: Ecce Deus Salvator meus, fidecialiter agam, et non timebo, quia sortitudo mea, et leus mea Dominus, et factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.

Isa. c. 49, v. 19, 20: In die illâ erit altare Domini in medio terrae Aegypti, et titulus Domini iuxta terminum ejus erit in signum, et in testimonium Domino exercituum in terrâ Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis, et mittet eis Salvatorem et propugnato- rem, qui liberet eos.

Isa. c. 25, v. 8, 9: Praecipitabit mortem in sempter- num, et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, et opprobrium populi sui auferet de universâ terrâ, quia Dominus locutus est. Et dicit in die illâ: Ecce Deus noster iste, expectavimus eum, et salvavit nos; iste Domi- nus, sustinimus eum, exultabimus, et letabimur in salutem ejus.

Isa. c. 55, v. 22: Dominus enim iudex noster, Dominus legislæ noster, Dominus rex noster, ipse salva- bit nos.

Isa. c. 55, v. 4 et seq.: Dicitë pusillanimis: Con- fortiamini, et nolite timere; ecce Deus vester ultionem adducet retributionis; Deus ipse veniet, et salvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt; tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum.

Isa. c. 45, v. 8: Rorate, caeli, desuper, et mube- pluant Justum; aperiantur terra, et germinent Salva- torem, et justitia oriatur simul; ego Dominus creavi eum.

Isa. c. 46, v. 12, 15: Audite me, duro corde, qui

longè estis à justitiâ; propè feci iustitiam meam, non elongaverit, et salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, et in Israel gloriam meam.

Isa. c. 49, v. 6, 25: Et dixit: Parùm es ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacòb, et facies Israel conver- tendas; ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremam terram... Quia hæc dixit Domi- nus: Equidem et captivitas à forti tolletur, et quod oblitum fuerit à robusto salvetur. Eos verò qui iudicave- runt te, ego iudicabo; filios tuos ego salvabo.

Isa. c. 51, v. 5: Propè est Justus meus, egressus est Salvator meus; et brachia mea populos iudicabunt; me insulae expectabant, et brachium meum sustinebunt.

Isa. c. 52, v. 10: Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium, et videbunt omnes fines terre salutem Dei nostri.

Isa. c. 60, v. 16: Et scies quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Jacob.

Isa. c. 62, v. 1, 11: Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur in splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur... Ecce Dominus auditum fecit in extremis terrae: Dicitë filiae Sion: Ecce Salvator tuus venit; ecce merces ejus cum eo et opus illius coram illo.

Isa. c. 65, v. 8, 9: Et dixit: Veritatem populus meus est, filii non negotans, et factus est eis Salvator. In omni tribulatione eorum non est tribulatus, et Angelus faciei ejus salvavit eos; in dilectione sua et in indulgentiâ suâ ipse redemit eos, et portavit eos, et elevavit eos cunctis diebus seculi.

Jerem. 25, v. 5, 6: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen justum, et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet iudicium et justitiam in terrâ. In die- bus illis salvetur Juda, et Israel habitabit confidenter; et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Et Jerem. c. 55, v. 16.

Joel. c. 2, v. 31, 52: Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequàm veniat dies Domini magnus et horribilis. Et erit: Omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit; quia in monte Sion, et in Ierusalem erit salvatio, sicut dixit Dominus, et in residuis quos Dominus vocaverit.

Habac. c. 5, v. 15, 18: Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo... Ego autem in Domino gaudebo, et exultabo in Deo Jesu meo.

Zach. c. 9, v. 9: Exulta satis, filia Sion; jubila, filia Jerusalem; ecce Rex venit tibi iustus et Salvator; ipse pauper et ascendens super asinum, et super pullum filium asinae.

Matth. c. 1, v. 21 et seq.: Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Et Luc. c. 1, v. 31, et c. 2, v. 21.

Matth. c. 18, v. 11: Venit enim Filius hominis sal- vare quod perierat. Et Luc. c. 9, v. 56, et c. 19, v. 10.

Matth. c. 27, v. 59 et seq.: Pro-terentes autem blasphemabant eum, moventes capita sua et dicerentes: Vah! qui destruis templum Dei, et in triduo illud reedi- ficas, salva te ipsum; si Filius Dei es, descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum, illudentes cum scribis et scribentibus dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Et Marc. c. 15, v. 28, Luc. c. 23, v. 55 et seq.

Luc. c. 4, v. 69 et seq.: Et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui; sicut locutus est per eos sanctorum, qui à seculo sunt, Prophetarum ejus; salvum ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos.

Luc. c. 2, v. 10: Et dixit illis Angelus: Nolite timere, ecce enim evangelio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo; quia natus est vobis hodiè Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. Luc. c. 2, v. 29, 50: Nunc dimittis serum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace; quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem om- nium populorum.

Luc. c. 5, v. 4 et seq.: Sicut scriptum est in libro Sermorum Isaie prophetæ: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectus facie semitas ejus... et vi- debit omnino caro salutem Dei.

Joan. c. 5, v. 14 et seq.: Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Sic enim Deus dilexit mundum, ut Fili- um suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Et Joan. c. 12, v. 47.

Joan. c. 4, v. 22, 42: Vos adoratis quod scimus; nos adoramus quod scimus, quia salus ex Judeis est... Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loqu- lam credimus; ipsi enim audivimus, et scimus quia hic est verò Salvator mundi.

Joan. c. 5, v. 34: Ego autem non ab homine testi- monium accipio, sed hæc dico ut vos salvi sitis.

Joan. c. 10, v. 9: Ego sum ostium: per me si quis introierit, salvetur.

Joan. c. 17, v. 1, 2: Hæc locutus est Jesus; et sub- levas oculis in caelum, dixit: Pater venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te; sicut dedisti ei potestatem omnium carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam aeternam.

Act. c. 4, v. 10 et seq.: Notum sit omnibus vobis, et omni plebi Israel, quia in nomine Domini nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit à mortuis, in hoc iste adstat coram vobis sanus. Hic est lapis, qui reprobatus est à vobis ædificamentibus, qui factus est in caput anguli; et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub caelo datum homi- nibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

Act. c. 5, v. 50, 51: Deus patrum nostrorum susci- pavit Jesum, quem vos interemeristis suspendentes in ligno. Hæc Principem et Salvatorem Deus exaltavit dex- terâ sua.

Act. c. 15, v. 25: Hujus Deus ex semine, secundum promissionem, dixit Israel Salvatorem Jesum.

Act. c. 15, v. 47: Sic enim precepit nobis Dominus